

Helli Karimus

UNOHDETUT JA muita kirjoituksia

kolmen novellin sarja

UNOHDETUT
JA MUTTA KIRJOITUKSIA

Helli Karimus

UNOHDETUT
JA MUITA KIRJOITUKSIA

Unohdetut ja muita kirjoituksia

© 2020 Helli Karimus

Julkaisija: Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand, Norderstedt, Saksa

Julkaisuvuosi 2020

Tekijä: Helli Karimus

ISBN 978-952-802-410-1

Unohdetut

Kauan sitten unohdetut vanhukset ovat vanhainkodissa, jossa makaavat päivänsä yksin, välillä ovat oleskeluhuoneessa. Puhetta ei paljon tule. On vain yksinäisyys, jota seuraa toisen päivän yksinäisyys. Kolkkoa katseltavaa vaikka kenestä. Tv:stä tulee jotain ohjelmaa, ja sitä vähän katsellaan. Radiokin on osastolla.

Ollaan vanhainkodissa, missä toinen yksinäinen kohtaa toisen yksinäisen. Joskus joitakuita käyvät katsomassa omaiset, tuovat vanhuksen huoneeseen jotain pientä ja kukkia, jotka lakastuvat nekin, kuin muistutuksena nuoruuden päivistä, jolloin itse kukoisti ja jaksoi käydä tanssimassa: se oli vientiä se. Martha-nimisellä naisella riitti nuorena sulhasia. Silti yksi ainoa oli mielessä: Aarre, jonka kuvaa hän säilytti yöpöydän päällä. Aarre on aikapäiviä sitten kuollut. Marthan lapset Sulo-nimisen miehen kanssa olivat jo maailmalla, omat perheet heilläkin. Joskus he käyvät Marthaa katsomassa, se onkin ilon päivä se. On vähän vaihtelua, ja onhan ihana nähdä lapsia ja lapsenlapsia. Tytär laittaa kahvia, ja tarjottavaa on, kaikki on vähän aikaa hyvin. Kunnes taas palaa normaali arki pesuineen, ruokailuineen. Sellaista se on yksinäisen vanhuksen arki. Niin monen vanhuksen, jonka elämässä on hyvin vähän iloja.

Syntymäpäivät vietetään osastolla. Lapset ja lapsenlapset tulevat käymään. Martha saa kortin ja lahjoja, jotain pientä. Villasukat sentään ja kerrasto, tyyny, kaikenlaista. Lapset ja lapsenlapset kylässä, niin juhli-taan, arki unohdetaan. Mummo sai konjakkipullon, mistä ottaa vähäsen.

Osastonhoitaja kävi onnittelemassa, toisetkin vanhukset onnittelevat minkä kykenevät, monella on puhelahja heikentynyt. Puhe ei kulje, kävely ei suju, monet eivät kykene itse syömään. Saati sitten peseytymään. Moni on pyörätuolipotilas, toisilla on rollaattori. Joidenkuiden arki kuitenkin sujuu helpommin. Selviävät itse, kun vähän autetaan. Arkeen ei tule paljon muutoksia. Hoitajat yrittävät kehittää jotain toimintaa. Käsitöitä tekevät ja askartelevat ne, jotka kykenevät.

Monen ikä lähenteli kahdeksaakymmentä, yhdeksääkymmentä, saata vuotta, enimmäkseen seitsemästäkympestä eteenpäin. Jotkut joutuivat vanhainkotiin huonon kunnon ja terveydentilan takia sekä myös iän ja sen tuomien sairauksien myötä. Monet aika oli aikaa sitten jättänyt. Monet odottivat vain kuolemaa, mutta yhtä monilla toivo elämästä kukki rinnassa, heikkokin, toivo silti. Toiset olivat toivottomia ja tyytyivät jotenkuten oloonsa. Toiset valittivat kaikesta, toiset eivät välittäneet kivuista, olivat niin tottuneet niihin kipuihinsa, kun toisilla oli kummasti toivon kipinä elämässä mukana. Jotkut olivat uskovaisia, lukivat raamatua, hiljentyivät välillä rukoukseen. Se oli merkki paremmasta huomisesta heille.

Elämä ei silti ollut helppoa heille, sillä monet oli unohdettu. He olivat osastolle unohdettuja, joutuivat yksin jäämään.

Joskus hoitajat vievät vanhuksia ulos, kärräävät pyörätuolissa. Pitää olla paljon päällä, ettei vilustu, silti moni kärsii vilustumisesta ja kylmästä. On kaikenlaisia vaivoja, sydänvaivoja, jäseniä särkee, koko kroppa on kipeänä. Mistä muusta se johtuu kuin vanhuudesta. Vanhana ollaan kipeitä ja raihnaisia, kärsitään monista vaivoista, joita nuorena ei näinkään ollut. Osaan niistä kivuista ja särystä on lääkettä, toisiin ei ole ollenkaan. Monelle meneekin toistakymmentä pilleriä illassa, toiset mokomat aamulla ja päivällä. Siksi pitäisi syödä hyvin, mutta monet syövät heikonlaisesti. Joko ruoka ei pysy haarukassa tai lusikassa, tai vanhukselle ei vaan maistu. On heikentynyt ruokahalu, ja siihenkin on ehkä lääkettä. Näin paljon vaivoja, liian paljon lääkkeitä.



Sitten tyttö tulee käymään ja sanoo, että äiti on hänen mielessään. Hän muistaa rukouksissa, sanoo Martha, ja niin he halusivat, Martha ja Aino-tytär. Ei heillä ollut muuta, kun Aino-tytär halusi muistaa äitiään, joka on tippa silmäkulmassa.

Niin jotain sielläkin tapahtuu, kuten hartaus osastolla. Kuka mitenkin osallistuu, kaikki eivät osallistukaan. Toisilla on huono kuulo, toiset eivät välitä, suuri osa raahautuu kuitenkin kuuntelemaan jumalansanaa. Toisissa on elämää jäljellä, vaikka monia painaa uupumus elämään yleensäkin.

Monella on pitkä työhistoria takanaan, paljon ikävuosia. Ennen vanhaan tehtiin todella työtä, raskaita töitä. Marthakin rakennuksilla urakoi, kantoi raskaita taakkoja. Sitten kävi siivoamassa kaiken maailman tehtaissa ja halleissa. Työ kuin työ, niin aina kelpasi, että sai leivän-särvintä. Palkka oli mitä oli, edes jotain, että tuli toimeen. Silti nähtiin nälkää varsinkin vuosisadan alussa, 1900-luvun, josta ajasta tämä osin kertoo.

Kaikki ihmiset vanhenevat. Kaikille, jotka elävät, vanhuus on edessä ennen pitkää. Kuka silloin huolehtii, joutuu vanhainkotiin, vaivaistaloon. Marthan aikaan oli kyllä vanhainkotejakin. Vanhainkoti ei ole se paras mahdollinen paikka. Tietenkin huonomminkin voisi olla. Esimerkiksi joutuisi makaamaan sairaalassa vuodepotilaana. Nythän Martha oli paljon jalkeilla, vaikka kroppaa kivisti joka puolelta. Ei sitä päässyt vanhaksi ilman mitään vaivoja. Jotkut olivat kuitenkin vanhanakin elämänsä kunnossa. Ne, joilla oli terveyttä, kävelivät vielä ulkona aika pitkiä matkoja. Suurin osa käveli pieniä matkoja, osa kävelykepin kanssa. Martha kuului niihin, jotka kävelivät pieniä matkoja päivässä, mutta ei joka päiväkkään, ja reitti kävi tutuksi. Oli koivukuja, jota Martha katseli mielellään. Myös puisto oli lähellä, siellä saattoi kesällä penkille istahtaa.

Katsella samalla ohikulkijoita, ei vain aina vanhuksia. Mieli virkistyi siinä vähän nuorempia katsellessa.

Nuoria ei ollut vanhainkodissa, vain ehkä töissä. Nimikin sanoi, mikä paikka oli vanhainkoti. Vanhainkoti oli tarkoitettu niille vanhuksille, jotka eivät tulleet kotona toimeen. Tosin oli niitäkin vanhuksia, jotka asuivat yksin jopa kotonaan ja jotka olivat kahdeksankymppisiä. He kävivät kaupassa ja laittoivat ruokaa itse sekä siivosivat ja peseytyivät itse. Toiset saivat näihin apua sitten toisinaan.

Martha ei voinut käsittää sellaista, ei hän ollut niin omatoiminen itse. Hän täytti 89 vuotta, joten olihan hänellä ikää. Hän joutui 83-vuotiaana vanhainkotiin huonon kunnan takia. Jalat reistailivat, samoin kädet ja selkä, myös pumppu eli sydän oli heikoksi tullut, mitä ei ollut nuorena vielä. Mielestään hän kärsi yksinäisyydestä aivan tarpeeksi. Sitä eivät edes tytön käynnit voineet poistaa. Oliko yksinäisyys olotila, mielen tila vai muuta, kun siitä kärsi lähes jokainen vanhus, joka oli siellä, mutta he eivät tienneet toistensa yksinäisyydestä? Vanhukset eivät useinkaan osaa kertoa tuntemuksiaan. Olivat sen ajan ihmiset oppineet vaikenemaan, jos oli vaikka millainen asia. Tällaisesta ei puhuttu, kaikesta muusta hoitajien kanssa, tarpeista, sen sellaisista arkisista asioista kyllä puhuttiin, niistä, jotka eivät olleet niin kipeitä aiheita, arkoja. Vanhukset olivat oppineet vaikenemaan omista ongelmistaan ylipäättänsäkin. Tytölkään ei sellaisesta voinut mainita, eikä ollut sydänystävää, kelle uskoutua. Se olisikin hyvä se sellainen ystävä, joita nuorena ehkä oli. Mutta mistä nyt saisi sellaisen, jolle uskaltautuisi puhumaan kipeistä aiheista? Ehkä seurakuntasisar, jos osaisi kääntyä sellaisen puoleen. Se olisi hyvä juttu.

Hän silti kärsi eristyneisyydestä vanhainkodissa, jossa oli muitakin itsensä yksinäiseksi kokevia vanhuksia. Joistakuista se näkyi päällepäin alakuloisuutena ja melkein apatiana. Jotain lokeroitumista se oli, kun vanhukset asuivat vanhainkodeissa, osa toisten lapsista lastenkodissa. Laitoksissa ne, jotka tarvitsivat laitospaikkaa. Mielisairaaloissa ja vuode-

osastoilla. Yksinäisyydestä kärsittiin kaiken rutiinin keskellä. Aamupala, lounas, kahvi, illallinen, iltapala. Sitten lääkkeet tuotiin huoneeseen huonokuntoisille. Osa lääkkeistä oli otettava ruuan kanssa. Käytiin aamu- ja iltapesuilla. Kaikkeen meni aikaa hoitajillakin, eli heillä oli tosi urakka kaikissa vanhuksissa, heidän hoitamisessaan. Osa ei mitenkään selvinnyt itse syömisestä eikä pesuista eikä nukkumaanmenostakaan. Vielä vaihtelusta huolehtiminen oli kai kuitenkin liikaa. Yksipuolista se saattoi olla, olikin, molemmin puolin. Piti siivota huoneet, alusastiat tyhjentää. Monet vanhukset laskivat alleen, ja piti vaihtaa vuodevaatteet. Toiset yrittivät pestä itseään, laihoihin tuloksin. Yksinäistä oli aika vanhuksille, hoitajat eivät kerenneet paneutumaan yksilöön. Joskus saattoi hoitaja istua vanhuksen vuoteen reunalla ja kuunnella vanhuksen huolia lapsista ja lapsenlapsista. Harvemmin kuitenkin sai myös muistella nuoruusajan muistoja, joista oli myös kuvia näyttää. Sellaista se oli vanhuk- sille ja hoitajille: rutiinia, arkirutiinia.

Martha sai seuraa uudesta opiskelijasta, joka kysyi Marthan nuoruudesta, ja Martha näytti kuvaa ja kertoi nuoruudestaan. Se oli hieno hetki Marthalle muistella nuoruuttaan. Martha alkoi kesken kaiken itkeä, mihin hoitaja: ”Älkäähän nyt, jutellaan joskus toiste lisää.” Martha itki, kun näytti nuoruudenrakastettuaan, joka kuoli sodassa. Hän kertoi, kuinka olivat olleet rakastuneita, mutta täytyi lopettaa Marthan alettua itkeä. Niin Martha sai kuitenkin keventää sydäntään. Kertoa, kuinka ikävä oli Aarreaan. Hoitaja sanoi: ”Teillä oli hyvä suhde”, johon Martha lisäsi: ”Niin oli.” Se oli Aarre, jonka kanssa ei kuitenkaan ollut lapsia. Martha sanoi: ”Tule toistekin, niin kerron lasteni isästä.” Niin Martha sai kertoa myös hänestä myöhemmin.

Vielä samana iltana hoitaja kysyi: ”Vieläkö muistatte jotain?” Tot- tahan toki, sanoi Martha, meillä Sulon kanssa oli yhteensä kuusi lasta, joista osa kuoli tai muutti ulkomaille, niin ettei jäänyt kun yksi tytär Suomeen. Lapsissa riitti hoitamista, se oli silloin, kun selvittiin sodan jaloista pois. Vielä hoitaja halusi kuulla sodasta, ja siitä ei ollut muuta

kuin kauhua kerrottavana, kaikkea kauhua. Martha oli asunut maalla sekä kaupungissa. Oli saanut pelätä pommin osuvan kohdalleen. Sitä aikaa ei ollut hyvä muistella, vaan piti unohtaa mahdollisimman kokonaan. Juostiin pakoon paniikissa kaupungissa. Maallahan ei pääsytkään turvaan minnekään, korkeintaan perunakuoppaan, jossa ei ollut turvassa sielläkään pommin osuessa. Kaupungissa mentiin väestönsuojaan, jotka olivat tunkkaisia paikkoja, vierä vieressä ihmisiä. Ainahan oli luojan armoilla, sitähan tuumi Martha. Se oli kaikki pelkkää painajaista, joka ei loppunut, ennen kuin sota loppui. Sitä aikaa ei halunnut muistellakaan.

Niin Martha oli monen vuoden tauon jälkeen alkanut puhua tunteistaan. Hänen oli helpompi jatkaa arkea nyt, kun oli saanut keventää sydäntään Heidille, opiskelijalle, olkoon vaikka liian nuori käsittämään. Olipahan tullut kertoneeksi kaikesta, mikä painoi mieltä. Lasten isästä ei ollut paljon kertomista, oli viinaan menevä naistenmies, jolla oli monta naista elämänsä aikana. Monen monituista kertaa myös Marthan aikana. Samoin viinaan menivät etupäässä rahat. Hän oli Sulo, oli kova ryyp-päämään. Onneksi ei hakannut juovuspäissään Marthaa. Silti tiet erkani-
nivat eripurana takia ja viinan ja naisten. Hän kyllä joi loppuaikansa viinaa ennen kuin kuoli viinaan.

Sellaista elämä on monen kohdalla, lapsia pitää hoitaa ja kasvattaa. Sulolla oli työpaikkakin, rakennusmies oikein oli ja rakennuksilla tapasi Marthankin, kun Martha oli siivoamassa samassa paikassa. Siellä sitten tapasivat, menivät naimisiin ja tekivät monta lasta. Tietysti olivat ensi alkuun onnellisia, kunnes karu todellisuus valkeni Marthalle. Mies oli parantumaton juoppo sekä vieraisiin naisiin menevä. Ei sellaisen kanssa tullut mitään elämänikuista liittoa. Parempi erota, niin kuin Martha tekikin. Lähti pois Sulon elämästä lasten kanssa, jonnekin sukulaisiin maalle. Nyt sai Sulo ryypätä vaikka hengiltä itsensä, hän ei mahtaisi mitään. Martha oli koettanut puhua ja puhua Sulolle järkeä, mutta turhaan. Mikään ei ollut auttanut juonnin lopettamiseen. Martha oli saanut tarpeekseen, usko meni kaikkiin miehiin. Nuoruudenrakkaus meni on-

Tässä kirjassa käsitellään aiheita jotka moni on kokenut elämässään

vanhainkodista tarina ja kotiväkivallasta joka monia on kohdannut

kun on perheessä ja kokenut väkivaltaa josta on vaiennut.

sitten isäpuoleni nimeltään teos joka kertoo omasta elämästäni

lapsuuden kipeistä käänne kohdista.

